

Ключевые слова: авиационная школа, объект «Кама», объект «Томка», рейхсвер, РККА.

Kusch Y. M. Military-training centers of reichswehr on USSR territory (1925–1933).

In given article was reviewed creation of the military-training centers of reichswehr on USSR territory. The main question that was brought up by the authors analysis of the aviation center in city of Lipetsk, tank men school «Кама», chemical shooting ground «Podosinki» and «Томка».

Key words: school aviation, secret facility «Кама», secret facility «Томка», reichswehr, LPRA.

УДК 339(477)+(510)

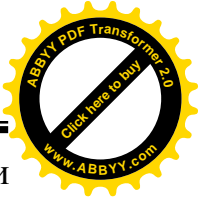
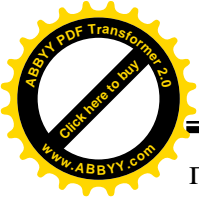
Масько В. М.

ЕКОНОМІЧНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ КИТАЮ ТА ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ НА РУБЕЖІ ХХ – ХХІ СТ.

*«Китай не діє бездумно і не є самозванцем.
Ми – партнери Африки»
(Сунь Цуан, посол КНР у Франції)*

На рубежі ХХ і ХХІ ст. людство вступило в нову фазу розвитку міжнародних відносин, що характеризуються розширенням і поглибленням політичної та економічної співпраці, активізацією процесів інтеграції та глобалізації. У світовому економічному процесі усе більшу роль відіграють країни, які мають потужний природно-ресурсний потенціал і намагаються розширювати зовнішньоторговельні відносини з країнами світу. На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин, поряд з інтересом вивчення проблем глобалізації, актуальним і важливим є вивчення зовнішньої політики окремих країн, аналіз їх ролі і місця в міжнародній системі, через яку вони взаємодіють з іншими державами. Зовнішня політика країн Африки є одним із факторів формування глобального політичного клімату і функціонування системи міжнародних відносин. Держави африканського континенту у здійсненні зовнішньої політики продовжують керуватися, в першу чергу, своїми життєво-необхідними національними інтересами, але вимушені пристосовуватися до світових змін.

Серед них особливе місце займає Південно-Африканська Республіка – одна з найбільших держав на півдні Африки і незважаючи на те, що займає лише 4% усього африканського континенту, є найрозвинутішою країною серед усіх африканських держав. Високорозвинена інфраструктура і

промисловість ПАР дають підстави називати її «символічними воротами африканського континенту».

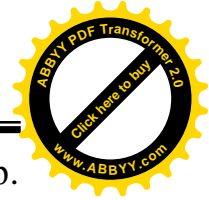
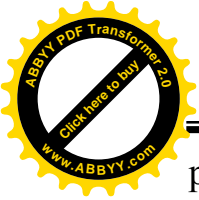
Проникнення в Африку являє собою частину великої стратегії Китаю, мета якої полягає в перетворення Китаю з держави, що користується нині впливом, головним чином в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, у глобальну державу. Для того, щоб вирішити це завдання, потрібно зміцнити економічний потенціал. Долучення до природних ресурсів Африки дозволяє просунутися в цьому напрямку.

Питанню взаємовідносин Китаю з Південною Африкою присвячена низка праць російських науковців Т.Л. Дейч, В.Г. Шубіна – провідних співробітників Інституту Африки РАН [5], а також В. С. Баскіна [2], В. Г. Ганшина [3], Д. А. Дегтерьова [4], Л. П. Калініна [6]. Значну увагу привертає книга Дебори Бротігам «Дар Дракона» опублікована в Оксфорді 2009 р., що висвітлює питання китайської присутності в Африці [9].

В процесі дослідження активно використовувалися матеріали засобів масової інформації ПАР, матеріали ИТАР–ТАСС, «Програма співпраці між КНР і ПАР з поглиблення відносин стратегічного партнерства» 2006 р. [8].

Мета статті – охарактеризувати розвиток економічної співпраці Китаю та ПАР, встановлення стратегічного партнерства між країнами.

Відносини з Африкою – невід’ємний компонент пекінської стратегії багатополусного світу. Сьогодні одним із найбільших торгових партнерів Китаю в Африці є ПАР. Ці держави встановили відносини стратегічного партнерства з основних економічних та міжнародних питань. Китай, розглядаючи США як державу-гегемона у світовому масштабі, висуває завдання створення нового міжнародного економічного порядку в якості одного з найважливіших напрямів зовнішньоекономічних пріоритетів. Відносини з Африкою розглядаються, як важливий фактор успішного зростання Китаю, адже економіка КНР особливо потребує мінеральних ресурсів, на які багатий Чорний континент. В свою чергу Африка виявляє зацікавленість в економічній співпраці з Китаєм. Основоположною китайською доктриною співпраці з Африкою є формула «Південь – Південь», яка передбачає розширення торгівлі між країнами, що розвиваються. Деякі дослідники міжнародних відносин підкреслюють роль історичного фактору у створенні тісного співробітництва між Китаєм і Африкою. І. Тейлор пише про «загального ворога» – західно-центральні закони та правила. В контексті кооперації між Китаєм і Півднем варто врахувати збіг думок й інтересів у міжнародних відносинах у таких аспектах, як економічне зростання і соціальний прогрес, захист навколишнього середовища в країнах, що

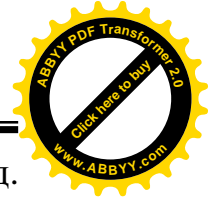
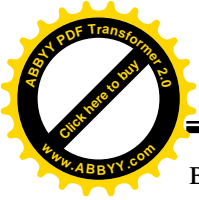
розвиваються. Під час Китайсько-Африканського форуму в 2000 р. міністр Ші Гуаишинг заявив, що «Пекін і Африка не тільки мають схожі або ідентичні погляди з багатьох питань, але також в їх спільних інтересах є інтенсифікація міжрегіонального співробітництва» [9, 302]. До того ж, ці спільні інтереси зміцнюються історично, акцентуванням негативної ролі колоніалізму у формуванні міжнародних відносин. Цей тип поведінки також є прикладом, як зазначає І. Тейлор, «спроби втягнути Африку в глобальну політику, але тільки в таких межах, коли Китай відіграє роль лідера» [1, 114]. Тому важливо виокремити головних стратегічних партнерів Китаю в Африканському регіоні.

Китай та ПАР встановили дипломатичні відносини 1 січня 1998 р. Вже наприкінці 90-х рр. Китай розробив план співпраці з державою, що фактично втілювався протягом 2000–2010 рр. Якщо з початку встановлення відносин Китай інвестував кошти головним чином в гірничу промисловість то в середині 2000-х рр. ці кроки здійснювалися в фінансових проектах, в галузі інфраструктури та енергоресурсів, зв'язку та обробної промисловості. В 2010 р. товарообмін між Китаєм та ПАР склав 10,8 млрд. доларів США [8]. Про стратегічне партнерство двох країн свідчить підтримка Китаєм ПАР з приєднання останньої до «БРІК», що і відбулося 18 лютого цього року [8].

КНР експортує в ПАР машини, товари тривалого вжитку, ПАР – сировину та алмази. Китай імпортує залізну руду та хроміти з регіону. Китайське проникнення в Південну Африку здійснюється за допомогою Китайського Експортно-імпортного банку, та через Йоханезбургську біржу.

Дослідження свідчать, що китайські запити і високі ціни на сировину підвищують темпи зростання економіки країни. Символом зростання китайського бізнесу в ПАР є нове представництво гірничодобувної компанії «Сіностіл» в діловому центрі Йоханезбурга, Сендтоні. Китайсько-африканська співпраця здійснюється на взаємовигідній основі, на принципах спільної вигоди, є відкритим і прозорим співробітництвом. Президент ПАР Джейкоб Зумма в ході свого візиту до КНР 2006 р. зазначив, що «Китай веде торгівлю, співробітництво, а також надає допомогу Африці, ніде не здійснював колоніальну діяльність по відношенню до африканських країн» [9, 376].

На кінець 2009 р. інвестиції ПАР в КНР склали 546 млн. дол. Китайські інвестиції в ПАР – 950 млн. дол., причому останні перейшли від традиційних текстилю, одягу до енергетики, домашніх електроприладів та будівельних матеріалів. Приватні підприємці в КНР все активніше

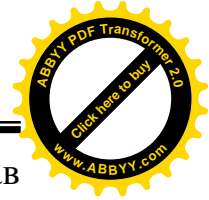
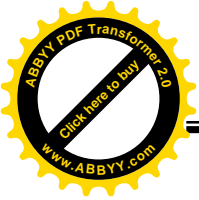

виходять на зовнішній ринок, для допомоги їм створений фонд на 5 млрд. доларів з допомогою китайського банку «Чайна дівелопмент банк». Він бере участь в угодах за участю приватного китайського капіталу в ПАР. Спеціалісти підкреслюють наплив приватних компаній з Китаю, які встановлюють партнерські відносини з компаніями Південної Африки. Компанія «Сіностіл» працює в ПАР з 1995 р. і досягла обігу в 13 млрд. доларів в угодах на Африканському континенті. Жорстка конкуренція в КНР, де для виживання потрібні великі фінанси, робить невелику відкриту економіку ПАР дуже привабливою. Голова представництва «Сіностіл» в Сендтоні Чжан Сувей говорить: «Китайські інвестиції надходять все в більших розмірах і все швидше. Приватним фірмам легше інвестувати за кордоном. До того ж, ми тепер нагромадили досвід, знання місцевого законодавства і т.д.» [9, 377].

Обсяг торгівлі між Китаєм і ПАР зріс за 2000–2006 рр. майже в п'ять разів. Сторони домовилися розгорнути в 2007 р. торгово-інвестиційне співробітництво в сфері гірничої промисловості, інфраструктурного будівництва, машинобудування, швейної галузі, виробництва побутової техніки, переробки сільськогосподарської продукції, туризму й фінансів. Ці переговори велися на тлі росту дефіциту ПАР у торгівлі із КНР – за три роки (з 1 кв. 2004 р. по 1 кв. 2007 г) з 2,7 млрд. до 60 млрд. рандів, притому, що за цей же час у сім разів виросли поставки в Китай мінеральної сировини з ПАР [8].

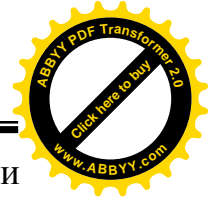
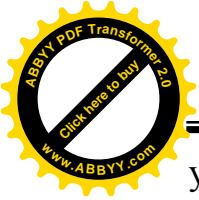
ПАР активно заохочує використання китайськими підприємствами інвестиційних можливостей, принесених економічним зростанням і сприятливим інвестиційним кліматом в ПАР. Китай активно підтримує розширення підприємствами ПАР інвестиційної й комерційної діяльності в країні. Обидві країни проводять консультації з важливих міжнародних економічних проблем і координацію позицій з основних міжнародних фінансових проблем.

Сторони нарощують співпрацю у сфері охорони здоров'я, наукового дослідження лісового господарства. В сільськогосподарській сфері акцент робиться на обміні і взаємодії по сівбі, тваринництву, акватехніці, біотехніці. Пильна увага приділяється зміцненню співпраці в науці і техніці, у сфері транспорту, поновлюваній енергетиці, технології очищення. Просуваються обміни і співпраця в галузі суспільної санітарії і медичної науки. КНР надає допомогу в людських ресурсів, зокрема в галузі кваліфікованої підготовки, зростання потенціалу і навчання китайської мови в межах програми «Accelerated and Shared Growth Initiative».

Одним із ключових механізмів китайсько-африканської взаємодії став Форум співпраці Китай – Африка, в склад котрого входять 49 країн регіону, які мають дипломатичні відносини з Китаєм, в тому числі і ПАР. Вперше форум китайсько-африканської співпраці відбувся в Пекіні і з тих пір проводиться раз у три роки. Міністерство закордонних справ Китаю проголосило 2006 р. «роком Китаю в Африці», що дало змогу здійснювати візити на високому рівні (у січні Міністр закордонних справ Китаю відвідав Африку, за ним вирушив Ху Цзиньтао у квітні та прем'єр-міністр у червні). Китайська сторона провела в кінці 2006 р. в ПАР великомасштабні культурні заходи на тему «2006: Пізнай Китай в ПАР». В січні 2006 р. Пекін опублікував офіційний документ «Китайсько-африканська політика» [3, 37]. Документ пояснив необхідність встановлення довгострокової політики між китайською і африканською державами, яка буде протистояти викликам ХХІ ст. У листопаді 2006 р. відповідно до графіку, який вказаний в офіційному документі, був проведений перший китайсько-африканський саміт (за участі 49 африканських держав, які визнають Китайську Народну Республіку; не дивлячись на те, що представники п'яти держав, які встановили дипломатичні відносини з Тайванем, також були запрошені). Рішення саміту були відносно встановлення «нового типу партнерства між регіонами», було наголошено, що наступні саміти проводитимуться кожні три роки, та був підписаний План дій на 2007–2009 рр. [8]. У спільній декларації сторони домовилися про розвиток політичного діалогу та зміцнення економічних зв'язків між регіонами.

На запрошення президента ПАР Табо Мбекі прем'єр Держради КНР Вень Цзябао зробив офіційний візит в цю країну з 21 по 22 червня 2006 р. і провів переговори з ним. Прем'єр Держради КНР і президент ПАР 21 червня 2006 р. підписали «Програму співпраці між КНР і ПАР з поглиблення відносин стратегічного партнерства» [8]. Сторони виразили задоволення динамічним і всестороннім розвитком двосторонніх відносин між Китаєм і ПАР з 1998 р. після встановлення відносин. Сторони одностайно погодилися зберігати контакти на високому рівні, повністю проявляти роль двосторонньої міждержавної комісії КНР і ПАР – механізму високого рівня для підвищення рівня міждержавних відносин – в стимулюванні обмінів і співпраці двох країн за всіма напрямками, а також регулярно давати оцінку переміщенням в процесі співпраці; активізувати обміни і взаємодію між законодавчими органами; підтверджувати консенсус і прагнення двох країн до сприяння різносторонності, демократизації міжнародних відносин, забезпеченню загальних прав і інтересів країн, що розвиваються, і більшій

увазі міжнародного співтовариства до питань Африки. Крім того, сторони досягли єдності, щодо проведення регулярного стратегічного діалогу і посиленню консультацій і координації позицій в рамках ООН, інших міжнародних організацій [3, 41].

Обидві країни звернули увагу на важливість реформування Ради Безпеки ООН і підвищення ефективності її роботи і прозорості, підкресливши необхідність збільшення представництва країн-членів з Африки в цій організації. Китай готовий підсилувати контакти і взаємодію з ПАР в цьому напрямі.

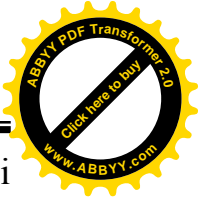
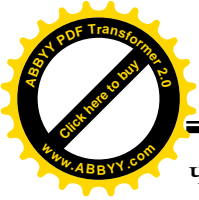
Китайська сторона готова грати позитивну і стимулюючу роль у врегулюванні Радою Безпеки ООН конфліктів на африканському континенті, продовжувати брати участь в миротворчих операціях ООН в Африці і підтримувати миротворчу діяльність в районах Африки.

Китайська сторона приділяє велику увагу і підтримує програму «Нове партнерство для розвитку Африки», готова в рамках Форуму китайсько-африканської співпраці надати допомогу Африці в досягненні самостійного розвитку. ПАР привітала публікацію в Китаї документа «Політика КНР відносно Африки». Сторони готові активізувати консультації і координацію позицій для внесення свого внеску до успішного проведення пекінського саміту Форуму китайсько-африканської співпраці. Держави виразили намір прикласти спільні зусилля до стимулювання китайсько-африканського стратегічного партнерства нового типу, направлено на рівність і взаємодовіру в політиці, співпраця і загальні преференції в економіці, обмін і взаємне запозичення в культурі.

Уряд ПАР підтвердив прихильність політики «одного Китаю», визнаючи, що уряд КНР є єдиною законним урядом, який представляє Китай, а Тайвань – невід’ємна частина китайської території. Заохочуватиметься розширення двосторонньої торгівлі для досягнення збалансованих і взаємовигідних торгових зв’язків. Обидві країни стимулюватимуть вітчизняні підприємства розкривати торговий потенціал. Китайська сторона сподівається на позитивну реакцію Митного союзу Південної Африки на початок конкретних переговорів за угоду про вільну торгівлю з Китаєм.

Китай здійснює масштабні інвестиції як в розробку родовищ і добуток ресурсів так і в транспортну інфраструктуру з їхньої доставки до портів. Це позитивно впливає на економіку держави, сприяє зростанню кількості робочих місць і збільшенню національного багатства.

Проте в цілому ставлення африканців до китайської торгово-економічної експансії неможна оцінювати як однозначно позитивне. Досить

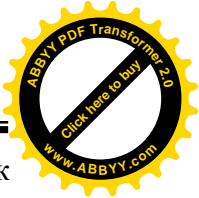
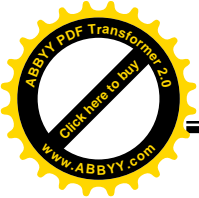
часто звучать висловлювання про те, що Китай надає Африці величезні можливості, але одночасно несе й серйозну загрозу. Вона споглядається в напливі дешевої китайської продукції, що перебиває кисень місцевій промисловості, у першу чергу текстильній. Зростає клопотаність африканців і у зв'язку з нееквівалентним обміном своїх невідновлюваних природних ресурсів на китайську кінцеву продукцію або напівфабрикати. Невдоволення викликає й несправедлива система оплати праці африканських робітників та службовців на китайських підприємствах, і завезення робочої сили з Китаю при надлишку місцевих кадрів низької кваліфікації. І, звичайно, існують обґрунтовані побоювання, що всі ці кредити, інвестиції й т.п. слугують збагаченню місцевої еліти, а не потребам знедолених верств населення й вирішенню проблем розвитку країни.

Отже, з точки зору Пекінської перспективи, співпраця з Африканськими державами – це результат геостратегічних, політичних, економічних факторів. Африканська держава співпрацює з Китаєм, досягає результату політичних та економічних інтересів обох країн. Вона має користь, яка при найближчій або подальшій співпраці зміцнить позиції країни в міжнародних відносинах. Це такі переваги, як: престиж на міжнародній арені, зменшення її залежності від політики Заходу, торгівля й економічна співпраця на новому рівні. Протягом останніх 10 років після встановлення дипломатичних відносин, китайсько-африканське співробітництво досягло значних успіхів, що підтверджується вступом ПАР до БРІК за сприяння КНР.

Китай активно підтримує ПАР в таких галузях, як охорона здоров'я, наука та розробка нових технологій. Друге положення, що заслуговує на увагу, – це посилення співробітництва між регіонами в галузях культури (його мета полягає в тому, щоб розширити взаєморозуміння між суспільствами, міжкультурний діалог та обмін ідеями).

Джерела та література

1. Африка: новые тенденции в экономической политике. – М. : Изд-во Института Африки РАН, 2000. – 223 с.
2. Баскин В.С. Проблемы развития внешней торговли стран Африки в конце XX – начале XXI в. / В. С. Баскин. – М. : Изд-во Института Африки РАН, 2004. – 112 с.
3. Ганшин В. Г. Прочность китайской «мягкой силы» / В. Г. Ганшин // Проблемы Дальнего Востока. – 2009. – № 6. – С. 34–44.
4. Дегтерев Д. А. Китай – Африка: важные аспекты отношений / Д. А. Дегтерев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 5. – С. 84–91.
5. Дейч Т. Л. Китай и Южная Африка: эволюция взаимоотношений / Т. Л. Дейч, В. Г. Шубин. – М. : Изд-во Института Африки РАН, 1999. – 43 с.
6. Калинина Л. П. Африка в международной торговле в условиях глобализации экономики / Л. П. Калинина. – М. : Изд-во Института Африки РАН 2001. – 70 с.

7. Ределинхейс Н. Африканский Ренессанс: Взгляд из Южной Африки // Сборник материалов международной научной конференции «Афроцентризм и Евроцентризм накануне XXI века: африканистика в мировом контексте» / Н. Ределинхейс. – М. : ИВИ РАН, 2000. – 230 с.
8. ЮАР [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.export.by/?act=news&mode=view&id=12271>.
9. Brautigam Deborah. The Dragon's Gift / Deborah Brautigam. – OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2009. – 414 p.

Масько В. Н. Економічні взаємовідносини Китаю та Південно-Африканської Республіки на рубежі XX – XXI ст.

У статті розглянуті особливості взаємовідносин КНР та ПАР як невід'ємний компонент пекінської стратегії партнерства. Виокремлені механізми співпраці між країнами: форум китайсько-африканської взаємодії, програма співпраці. Окреслена стратегія подальшого розвитку партнерських відносин між країнами.

Ключові слова: КНР, ПАР, взаємовідносини.

Масько В. Н. Экономические взаимоотношения Китая и Южно-Африканской Республики на рубеже XX – XXI вв.

Статья рассматривает особенности взаимоотношений КНР и ЮАР, как неотъемлемый компонент пекинской стратегии партнерства. Выделены механизмы сотрудничества между странами: форум китайско-африканского взаимодействия, программа сотрудничества. Очерчена стратегия дальнейшего развития партнерских отношений между странами.

Ключевые слова: КНР, ЮАР, взаимоотношения.

Masko V. M. The economical relations of China and Republic of South Africa at the end of the XX-th – the beginning of the XXI-th centuries.

The article deals with the peculiarities of relations between China and Republic of South Africa as the integral part of Peking partnership strategy. The following means of cooperation between the two countries are distinguished: the China-African interaction forum, the program of cooperation. The strategy of further development of partnership relations between the countries is outlined.

Key words: China, Republic of South Africa, relations.

УДК 94:341.241«1919»:341.312:«1939/1945»

Нагорний О. І.

**ВЕРСАЛЬСЬКИЙ ДОГОВІР 1919 РОКУ – ПЕРШИЙ
КРОК ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

Історія міжнародних відносин була й лишається цікавою темою для досліджень. Багато в чому це пов'язано зі всеохоплюючим характером останніх, залежністю від них доль сотень тисяч або навіть мільйонів людей. З огляду на це завжди лишається актуальною проблема аналізу колишніх успіхів та невдач дипломатів та політиків різних епох та держав